

สาระน่ารู้

โดย เกษัชกรหญิงเพ็ญทิพา แก้วเกตุทอง
ผู้จัดการสถาบันปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน คณะเภสัชศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทบาทเภสัชกรร้านยาในการจัดการปัญหา COVID 19

ไม่มีใครสามารถรู้ได้ว่า COVID 19 จะอยู่กับเรานานเป็นปีหรือสองปีหรือมากกว่านั้น อาจก่อคลื่นการระบาดเป็นระลอกๆ ได้ทุกเวลาที่ละเลยต่อมาตรการการควบคุมที่เราเรียกกันว่า “การ์ดตก” ทุกคนจะต้องเตรียมพร้อมเผื่อระวังและเตรียมการเพื่อรองรับวิกฤตการระบาดที่อาจเกิดขึ้นอีกครั้งแล้ว ครั้งเล่า การสู้กับ โควิดไวรัส 19 ตัวนี้ เป็นศึกที่หนักหนาสาหัสกว่าครั้งไหนๆ ต้องระดมทรัพยากรและบุคลากรในระบบสาธารณสุขทุกภาคส่วนมาร่วมมือกัน เพื่อให้ประเทศชาติก้าวผ่านวิกฤตนี้ไปให้ได้

เภสัชกรร้านยา ถือเป็นเภสัชกรด่านหน้าที่สำคัญคนหนึ่งในระบบสาธารณสุขของประเทศ ส่วนใหญ่ของร้านยาแม้จะไม่ได้อยู่ในระบบของหน่วยบริการ คือมิได้ขึ้นทะเบียนเป็นหน่วยบริการส่งต่อของ สปสช. (เดิมเรียกว่าหน่วยบริการร่วม) แต่ก็สามารถที่จะส่งต่อหรือเชื่อมต่อเพื่อการทำงานร่วมกับหน่วยบริการได้ทั้งแบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการ เภสัชกรร้านยาเดี่ยวๆ ที่เป็นหน่วยย่อยๆ กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ล้วนสามารถมีบทบาทต่อการช่วยเหลือชุมชนและประชาชนเพื่อสู้ภัย COVID 19 ได้ในหลายรูปแบบและหลายแนวทางของการให้บริการ ดังนี้

1. “เภสัชกรร้านยา” เป็นที่พึ่งในการให้ข้อมูลความรู้และคำปรึกษาเรื่องต่างๆแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโรค อาการ และที่สำคัญคือความรู้จริงในเรื่องยา สมุนไพรและอาหารเสริม ซึ่งตลอดช่วง COVID 19 ที่ผ่านมามองเห็นได้ชัดเจนว่ามีการใช้ยา สมุนไพรและอาหารเสริมต่างๆอย่างไม่สมเหตุผลอยู่มากมาย ประชาชนตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาที่เกินความจริง หลงเชื่อและเกิดความสิ้นเปลืองด้านค่าใช้จ่ายอย่างน่าเสียดาย เช่น ฟ้าทะลายโจร กระชาย ลำไย กระเทียม ซึ่งหากใช้รักษา COVID 19 ได้นั้นจะต้องมีปริมาณสารสำคัญที่ได้ขนาดของการรักษาแต่กลับมีผลิตภัณฑ์ที่ไม่แสดงปริมาณที่ชัดเจนออกโฆษณาชวนเชื่อไม่เว้นวัน ยังไม่นับรวมยาแผนปัจจุบันและอาหารเสริมอีกมากมายที่ขายและโฆษณาผ่านสื่อ online จนคนขายได้เงินร่ำรวยไปตามๆกัน เภสัชกรร้านยาสามารถให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชน โดยการติดต่อกับประชาชน (ลูกค้าของร้าน) ผ่านทาง Line, Facebook และ page ของร้านฯได้

2. “เภสัชกรร้านยา” สามารถเป็นจิตอาสาในระบบ Home Isolation ที่มีการเปิดรับสมัครจิตอาสาช่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยบริการ (Home Isolation Hub) ที่ต้องการสหวิชาชีพทุกสาขาในระบบสาธารณสุขมาร่วมติดตามผู้ป่วย (สีเขียว) ในระหว่างการแยกตัว 14 วัน เภสัชกรร้านยาก็สามารถเข้าร่วมในการดูแลติดตามได้ โดยตัวเภสัชกรร้านยาเองก็ปฏิบัติงานอยู่ที่ร้านของตน และใช้ระบบสื่อสารทางไกลต่างๆในการติดตามผู้ป่วยเหล่านั้น เมื่อเราเข้าใจระบบ Home Isolation, ระบบ Community Isolation ของแต่ละพื้นที่ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการให้คำแนะนำผู้ป่วย positive ATK เพื่อเข้าสู่ช่องทางการรับบริการที่เหมาะสม จิตอาสาของเภสัชกรร้านยาที่เห็นและมีโอกาสร่วมทำอยู่คือ เครือข่ายเภสัชอาสาตอบปัญหาโควิด และเครือข่ายเภสัชอาสาตอบปัญหาโควิด (Home Isolation) ซึ่งมีเภสัชกรร้านยาเป็นส่วนใหญ่ ช่วยให้คำปรึกษาแก่ประชาชนตั้งแต่การระบาดของโควิดต้นปี 2564 การติดตามดูแลผู้ป่วยที่แยกตัว 14 วันโดยเภสัชกรนั้น มีประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวและยาประจำตัว เนื่องจากเภสัชกรสามารถดูแลปัญหาการใช้ยาอื่นๆร่วมได้ด้วย

นอกจากนี้ยังพบว่าเภสัชกรร้านยาจำนวนมากไม่น้อยทั้งในกทม.และต่างจังหวัดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในศูนย์ฉีดวัคซีนหลายแห่งในการช่วยคัดกรองก่อนฉีดและในขั้นตอนการรอดูอาการข้างเคียง (ADR) หลังการฉีดวัคซีน

3. “เภสัชกรร้านยา” ช่วยกระจาย Antigen Test Kit ทั้งในกรณีที่จำหน่ายโดยร้านเอง หรือแจกฟรีของสปสช.ผ่านร้านยา นับเป็นโอกาสที่จะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการใช้ การทิ้ง และการแปลผล แม้ว่าอุปกรณ์นี้จะเป็นการใช้ด้วยตนเอง (Self Care/ Home Use) ก็ตาม แต่เนื่องจากเป็นสิ่งใหม่สำหรับประชาชนที่ต้องเรียนรู้วิธีการใช้ การทิ้งที่เหมาะสมรวมทั้งการแปลผลที่ถูกต้องเป็นพื้นฐานก่อน เพื่อให้การใช้ชุด Home Use นี้แพร่หลายและใช้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้วิธีการกระจายฟรี (ของสปสช.) ไปยังกลุ่มเสี่ยงอาจจะไม่จำเป็นต้องให้กลุ่มเสี่ยงมารับ ATK ที่ร้านยาก็ได้ แต่สามารถคัดกรอง

ความเสี่ยงและส่ง ATK ออกไปจากส่วนกลางที่เดียว (ไม่ต้องมา drop ที่ร้านยา) โดยที่มีการแจ้งหรือ mapping ร้านยาที่เข้าร่วมกับประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ลงทะเบียนผ่าน App “เป่าตัง” และให้เภสัชกรร้านยาติดต่อไปให้คำแนะนำ (Tele หรือ โทรศัพท์) ก็เป็นไปได้ง่ายในโลกของการสื่อสารปัจจุบัน

4. ร้านยาเป็นห้องยาของหน่วยบริการ (Home Isolation Hub) ที่ทำระบบแยกตัว เพื่อที่เภสัชกรร้านยาจะสามารถจ่ายยา Favipiravir ภายใต้กรอบหรือแนวทางของหน่วยบริการ (แพทย์สั่งจ่าย) หรือจะมีนโยบายให้ “เภสัชกรร้านยา” จ่ายยา Favipiravir ได้เองตามกรอบหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ก็สามรถทำได้ โดยจะต้องมีการจัดทำแนวทาง (Guideline) รวมทั้งการบันทึกและการรายงาน เหมือนกลุ่มยาควบคุมพิเศษ

5. เภสัชกรร้านยาอาจจะสามารถฉีดวัคซีน COVID ให้กับประชาชนก็เป็นไปได้ หากมีการอนุญาตตามพรบ.การประกอบวิชาชีพ มีการฝึกอบรม มีความพร้อมในเรื่องสถานที่ อุปกรณ์ การจัดการ ความเสี่ยงต่างๆเช่นเดียวกับเภสัชกรในต่างประเทศ

บทบาทต่างๆตามที่กล่าวข้างต้น เป็นบทบาทที่ “เภสัชกรร้านยา” สามารถทำได้ที่ร้านและสละเวลาออกไปช่วยงานนอกร้านร่วมกับหน่วยงานต่างๆ นับเป็นวิกฤตที่ทำให้เกิดโอกาสในการสร้างบทบาทวิชาชีพของ “เภสัชกรร้านยา” หรือ “เภสัชกรชุมชน” ให้เป็นที่รู้จักของประชาชนได้อย่างดียิ่ง

